

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

10. aprill 2014*

Eelotsusetaotlus — Intellektuaalomand — Autoriõigused ja sellega kaasnevad õigused —
Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamine infoühiskonnas —
Direktiiv 2001/29/EÜ — Artikli 5 lõike 2 punkt b ja lõige 5 — Reprodutseerimisõigus — Erandid ja
piirangud — Isiklikuks tarbeks reprodutseerimine — Koopia seaduslik päritolu —
Direktiiv 2004/48/EÜ — Kohaldamisala

Kohtuasjas C-435/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaad) 21. septembri 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. septembril 2012, menetluses

ACI Adam BV jt

versus

Stichting de Thuis kopie,

Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, Euroopa Kohtu asepresident K. Lenaerts neljanda koja kohtuniku ülesannetes ning kohtunikud M. Safjan, J. Malenovský (ettekandja) ja A. Prechal,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. oktoobri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- ACI Adam BV jt, esindaja: *advocaat* D. Visser,
- Stichting de Thuis kopie ja Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding, esindajad: *advocaat* T. Cohen Jehoram ja *advocaat* V. Rörsch,
- Madalmaade valitsus, esindajad: C. Schillemans ja M. Noort,
- Hispaania valitsus, esindaja: M. García-Valdecasas Dorrego,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

— Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Gentili,
— Leedu valitsus, esindajad: D. Kriauciūnas ja J. Nasutavičienė,
— Austria valitsus, esindaja: A. Posch,
— Euroopa Komisjon, esindajad: J. Samnadda ja F. Wilman,
olles 9. jaanuari 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) artikli 5 lõike 2 punkti b ja lõike 5 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (EÜT L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32, ja parandused ELT 2004, L 195, lk 16, ja ELT 2007, L 204, lk 27) tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses – mille pooled on ACI Adam BV ja teatavad muud ettevõtjad (edaspidi „ACI Adam jt”) ning Stichting de Thuiskopie (edaspidi „Thuiskopie”) ja Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding (edaspidi „SONT”), kusjuures viimati nimetatud isikud on sihtasutused, kellest esimene kogub kirjandus-, teadus- või kunstiteoste isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimiseks mõeldud andmekandjate importijatelt ja/või tootjatelt tasu (edaspidi „isiklikuks tarbeks kopeerimise tasu”) ja jaotab seda ning teine määrab kindlaks selle tasu summa – selle üle, et SONT võtab nimetatud summa kindlaksmääramisel arvesse ebaseaduslikust allikast pärinevate koopiatega põhjustatavat kahju.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2001/29

- 3 Direktiivi 2001/29 põhjendustes 22, 31, 32, 35, 38 ja 44 on märgitud järgmist:
„(22) Kultuuri levitamise kaitse eesmärki ei või saavutada õiguste rangest kaitsest loobumise või võlts- ja piraattoodete illegaalse levitamisega leppimise kaudu.
[...]
(31) Tuleb tagada õiguste ja huvide tasakaal eri liiki õiguste valdajate huvide vahel, samuti eri liiki õiguste valdajate ning kaitstud objekti kasutajate vahel. [...]
(32) Käesoleva direktiiviga nähakse ette ammendav loetelu eranditest ja piirangutest reprodutseerimisõiguse ja üldsusele edastamise õigusega. Mõningaid erandeid kohaldatakse vajaduse korral üksnes reprodutseerimisõiguse suhtes. Nimetatud loetelus on asjakohaselt

arvesse võetud ka liikmesriikide õigustavasid, püüdes samal ajal tagada siseturu toimimise. Liikmesriigid peaksid neid erandeid ja piiranguid kohaldama ühtsel viisil, hinnates neid uuesti tulevikus, kui vaadatakse läbi rakendusakte.

[...]

- (35) Teatavate erandite ja piirangute puhul peaksid õiguste valdajad saama õiglast hüvitist, mis nõuetekohaselt kompenseeriks nende kaitstud teoste või muude objektide kasutamise. Sellise õiglase hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja võimaliku suuruse kindlaksmääramisel tuleks arvesse võtta iga juhtumi konkreetseid asjaolusid. Nende asjaolude hindamisel võiks olla kasulik kriteerium nimetatud toimingutest tuleneda võiv kahju õiguste valdajale. Kui õiguste valdajad on juba saanud tasu muus vormis, näiteks osana litsentsitasust, ei tule täiendavat või eraldi tasu maksta. Õiglase tasu määra kindlaksmääramisel tuleks täielikult arvesse võtta käesolevas direktiivis osutatud tehniliste kaitsemeetmete kasutamise ulatust. Teatud olukordades, kus mõju õiguste valdajale on minimaalne, võib tasu maksmise kohustust mitte tekkida.

[...]

- (38) Liikmesriikidel tuleks lubada ette näha reprodutseerimisõiguse erand või piirang teatud liiki auditoorse, visuaalse ja audiovisuaalse materjali isiklikuks kasutamiseks reprodutseerimise kohta ning näha ette õiglase hüvitise. Sealhulgas võib sisse seada või edasi kasutada tasusüsteeme, et hüvitada mõju õiguste valdajatele. Kuigi nimetatud tasusüsteemide erinevused mõjutavad siseturu toimimist, ei tohiks need erinevused isiklikuks otstarbeks analoogreprodutseerimise puhul infoühiskonna arengut oluliselt mõjutada. Digitaalne kopeerimine isiklikuks otstarbeks kujuneb ilmselt levinumaks ning selle majanduslik mõju on suurem. Seepärast tuleb asjakohaselt arvesse võtta isiklikuks otstarbeks toimuva digitaalse ja analoogse kopeerimise erinevust ning nendel mitmel juhul vahet teha.

[...]

- (44) Käesoleva direktiiviga ette nähtud erandeid ja piiranguid tuleb kohaldada kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Neid erandeid ega piiranguid ei tohi kohaldada viisil, mis mõjutab õiguste valdaja õiguspäraseid huve või on vastuolus tema teose või muu objekti tavapärase kasutamisega. Liikmesriikidel tuleb neid erandeid või piiranguid sätestades eelkõige nõuetekohaselt arvesse võtta senisest suuremat majanduslikku mõju, mida sellised erandid või piirangud võivad kaasa tuua uue elektroonilise keskkonna tingimustes. Seepärast võib olla vajalik veelgi kärpida teatavate erandite või piirangute ulatust autoriõigustega kaitstud teoste ja muude objektide teatavate uute kasutusviiside puhul.”

- 4 Direktiivi 2001/29 artikli 2 punktis a on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on:

a) autoritel nende teoste osas”.

- 5 Direktiivi artikli 5 lõiked 2 ja 5 näevad ette:

„2. Liikmesriigid võivad artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on:

[...]

- b) mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas asjaomase teose või objekti puhul on või ei ole kasutatud artiklis 6 osutatud tehnilisi meetmeid;

[...]

5. Lõigete 1, 2, 3 ja 4 kohaseid erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve.”

6 Kõnealuse direktiivi artiklis 6 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette piisava õiguskaitse mis tahes tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise vastu, kui asjaomase teo sooritanud isik on või põhjendatult peab olema teadlik taotletavast eesmärgist.

[...]

3. Käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmab termin „tehnilised meetmed” mis tahes tehnoloogiat, seadet või komponenti, mille eesmärk tavapärase toimimise puhul on takistada või piirata teoste või muude objektidega seotud toiminguid, milleks autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste valdaja või [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT L 77, lk 20; ELT eriväljaanne 13/15, lk 459)] III peatükis sätestatud *sui generis* õiguse valdaja ei ole luba andnud. Tehnilised meetmed on tõhusad juhul, kui õiguste valdajad kontrollivad kaitstud teose või muu objekti kasutamist kaitse eesmärki täitva juurdepääsu kontrolli või kaitsevahendi abil, näiteks teose või muu objekti krüpteerimise, skrambleerimise või muul viisil muutmise või kopeerimiskaitsemehhanismi abil.

4. Olenemata lõikega 1 ette nähtud õiguskaitsest võivad liikmesriigid vabatahtlike meetmete, sealhulgas õiguste valdajate ja teiste asjaomaste isikute vaheliste lepingute puudumise korral võtta asjakohaseid meetmeid tagamaks, et õiguste valdajad teeksid artikli 5 lõike 2 punktide a, c, d või e või lõike 3 punktide a, b või e kohastest siseriiklike õigusaktidega ette nähtud erandist või piirangust kasusaajatele kättesaadavaks nimetatud erandist või piirangust kasusaamise abinõud sellises ulatuses, kui on vaja nimetatud erandist või piirangust kasusaamiseks, ning mille puhul kasusaaja omandab seaduspärase juurdepääsu asjaomasele kaitstud teosele või objektile.

[...]”

Direktiiv 2004/48

7 Direktiivi 2004/48 artikkel 1 määratleb selle eesmärki järgmiselt:

„Käesolev direktiiv käsitleb intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid. Käesolevas direktiivis sisaldab mõiste „intellektuaalomandi õigused” tööstusomandi õigusi.”

- 8 Direktiivi artikkel 2, mis käsitleb selle reguleerimisala, sätestab lõikes 1:

„Ilma et see piiraks meetmete kohaldamist, mida kohaldatakse või võidakse kohaldada ühenduses või siseriiklikes õigusaktides kuni selleni, et need meetmed soosivad enam õiguste valdajaid, kehtivad käesolevas direktiivis sätestatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid kooskõlas artikliga 3 mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kohta, nagu on sätestatud ühenduse õigusaktides ja/või vastava liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides.”

Madalmaade õigus

- 9 Autoriõiguse seaduse (Auteurswet, *Staatsblad* 2008, nr 538; edaspidi „AW”) artikli 1 kohaselt on kirjandus-, teadus- või kunstiteose autoril või tema õigusjärglastel käesoleva seadusega ette nähtud piiranguid arvestades ainuõigus muu hulgas nimetatud teose reprodutseerimisele.
- 10 AW artikli 16c lõiked 1 ja 2 sätestavad põhimõtte maksta isiklikuks kasutamiseks tehtud koopia eest tasu. See säte on sõnastatud järgmiselt:

„1. Autoriõiguse rikkumine ei ole kirjandus-, teadus- või kunstiteose reprodutseerimine tervikuna või osaliselt andmekandjale, mille eesmärk on teost edastada, kujutada või tõlgendada, kui reprodutseerimine toimub ilma otsese või kaudse kaubandusliku eesmärgita ning see on mõeldud üksnes reprodutseerijast füüsilise isiku tegevuseks, õpinguteks või isiklikuks tarbeks.”

2. Reprodutseerimise eest lõike 1 tähenduses makstakse autorile või tema õigusjärglastele õiglast tasu. Tasu peab maksma lõikes 1 nimetatud andmekandja tootja või importija.”

- 11 Tsiviilmenetluse seadustiku (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) artikkel 1019h, milles on võetud üle direktiivi 2004/48 artikkel 14, on sõnastatud järgmiselt:

„Kohtuasja võitnud poole mõistlikud ja proportsionaalsed kohtukulud ning muud kulud jäävad, välja arvatud siis, kui see on ebaõiglane, vajalikus ulatuses erandina esimese raamatu teise jaotise 12. jao 2. peatükist ja artikli 843a lõikest 1, kohtuvaidluse kaotanud poole kanda.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 12 ACI Adam jt on tühjade andmekandjate nagu CD-de ja CD-R-de importijad ja/või tootjad.
- 13 ACI Adam jt on AW artikli 16c alusel kohustatud maksma Thuiskopiele isiklikuks tarbeks kopeerimise tasu summas, mille on kindlaks määranud SONT.
- 14 ACI Adam jt leiavad, et selle summa kindlaksmääramisel ei tohiks võtta arvesse võimalikku kahju, mida autoriõiguse omajatele ebaseaduslikust allikast reprodutseerimisega tekitatakse.
- 15 ACI Adam jt esitasid Rechtbank te 's-Gravenhagele (Haagi esimese astme kohus) seetõttu Thuiskopie ja SONT vastu hagi, milles nad väitsid sisuliselt, et AW artikli 16c lõikes 2 sätestatud isiklikuks tarbeks reprodutseerimise tasu on ette nähtud üksnes selleks, et tasuda autoriõiguse omajatele selle artikli lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvate reprodutseerimistoimingute eest, mistõttu niisuguse tasu suuruse kindlaksmääramisel ei tule arvesse võtta selle kahju hüvitamist, mis tekitatakse teoste reprodutseerimisega ebaseaduslikust allikast.
- 16 Rechtbank te 's-Gravenhage jättis ACI Adam jt hagi 25. juuni 2008. aasta otsusega rahuldamata.

- 17 ACI Adam jt esitasid selle otsuse peale Gerechthof te 's-Gravenhagele (Haagi apellatsioonikohus) apellatsioonkaebuse. Nimetud kohus jättis 15. novembri 2010. aasta otsusega Rechtbank te 's-Gravenhage otsuse jõusse.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab ACI Adam jt poolt asjaomase otsuse peale esitatud kassatsioonkaebust menetledes, et direktiiv 2001/29 ei täpsusta, kas direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b nimetatud õiglase hüvitise kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta reprodutseerimist ebaseaduslikust allikast.
- 19 Neil asjaoludel otsustas Hoge Raad der Nederlanden menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [...] direktiivi [2001/29] artikli 5 lõike 2 punkti b – vajaduse korral koosmõjus artikli 5 lõikega 5 – tuleb tõlgendada nii, et seal nimetatud autoriõiguse piirang kehtib kõnealuses artiklis nimetatud tingimustele vastavate reproduktsoonide suhtes olenemata sellest, kas asjaomane füüsiline isik on reprodutseeritud teose eksemplarid enda käsutusse saanud seaduslikult – see tähendab ilma õiguste omajate autoriõigusi rikkumata –, või kehtib kõnealune piirang üksnes sellistest teose eksemplaridest tehtud reproduktsoonide suhtes, mille asjaomane füüsiline isik on enda käsutusse saanud autoriõigust rikkumata?
2. a. Kas juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse nii, nagu on pakutud alternatiivina selle küsimuse teises osas, võib [...] direktiivi [2001/29] artikli 5 lõike 5 kohase kolmeastmelise kontrolli kohaldamine tuua kaasa artikli 5 lõike 2 kohase piirangu kohaldamisala laiendamise või võib nimetatud kontrolli kohaldamise tagajärjeks olla vaid piirangu ulatuse kitsendamine?
- b. Kas juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse nii, nagu on pakutud alternatiivina selle küsimuse teises osas, on siseriikliku õiguse norm, mille kohaselt peab füüsiline isik, kes on teoseid reprodutseerinud isiklikuks tarbeks ning kasutuseesmärgil, mis ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tasuma õiglasi hüvitist olenemata sellest, kas asjaomane reprodutseerimine on [...] direktiivi [2001/29] artikli 5 lõike 2 kohaselt seaduspärane – ning ilma et kõnealune säte piiraks õiguste omaja õigust reprodutseerimist keelata ja õigust nõuda kahjuhüvitist –, vastuolus selle direktiivi artikliga 5 või mõne muu liidu õigusnormiga?
- Kas sellele küsimusele vastamisel on [...] direktiivi [2001/29] artikli 5 lõike 5 kohast kolmeastmelist kontrolli arvesse võttes oluline, et tehnilisi seadmeid isiklikuks tarbeks tehtavate ebaseaduslike koopiade vastu võitlemiseks ei ole (veel) olemas?
3. Kas direktiiv 2004/48 on kohaldatav sellisele menetlusele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, milles – pärast seda, kui liikmesriik on [...] direktiivi [2001/29] artikli 5 lõike 2 punkti b alusel kohustanud teoste reprodutseerimiseks sobivate ja selleks ette nähtud andmekandjate tootjaid ja importijaid tasuma nimetatud sättes ette nähtud õiglasi hüvitist ning otsustanud, et õiglase hüvitise tuleb tasuda õiglase hüvitise kogumise ja jaotamisega tegelevale liikmesriigi nimetatud organisatsioonile – tasu maksmiseks kohustatud isikud paluvad kohtul teatavaid õiglase hüvitise kindlaksmääramisel olulisi konkreetseid asjaolusid arvesse võttes teha otsus nimetatud organisatsiooni kahjuks, kes vaidleb sellele nõudele vastu?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib esimese ja teise küsimusega, mida tuleb uurida koos, sisuliselt teada, kas liidu õigust, konkreetsemalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b koostoimes selle artikli lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis, nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast.
- 21 Kõigepealt olgu meenutatud, et direktiivi 2001/29 artikli 2 kohaselt näevad liikmesriigid autoritele ette ainuõiguse lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist oma teoste reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, kusjuures neil liikmesriikidel on sama direktiivi artikli 5 lõike 2 alusel õigus näha nimetatud ainuõiguse suhtes ette erandeid ja piiranguid.
- 22 Nende erandite ja piirangute ulatuse osas tuleb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika põhjal meenutada, et direktiivi neid sätteid, mis näevad ette erandi selle direktiiviga kehtestatud üldpõhimõttest, tuleb tõlgendada kitsalt (kohtuotsus Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Sellest järeldub, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 2 ette nähtud erandeid ja piiranguid tuleb tõlgendada kitsalt.
- 24 Peale selle tuleb märkida, et direktiivi artikli 5 lõige 5 nõuab, et reprodutseerimisõiguse erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu kaitstud objekti tavapärase kasutusega ega mõjuta põhjendamatult õiguste omaja õiguspäraseid huve.
- 25 Nagu direktiivi 2001/29 selle sätte sõnastusest aga nähtub, täpsustatakse selles üksnes artikli 5 lõikes 2 lubatud reprodutseerimisõiguse suhtes kehtestatud erandite ja piirangute kohaldamise tingimusi, mis tähendab, et nimetatud erandid ja piirangud on kohaldatavad üksnes teatavatel erijuhtudel, need ei ole vastuolus teose või muu kaitstud objekti tavapärase kasutusega ega mõjuta põhjendamatult õiguste omaja õiguspäraseid huve. Direktiivi artikli 5 lõikes 5 ei ole seega määratud kindlaks selle artikli lõikes 2 nimetatud erinevate erandite ja piirangute sisu, vaid see muutub asjakohaseks alles nende kohaldamisel liikmesriikide poolt.
- 26 Seetõttu ei ole direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 5 eesmärk mõjutada selle direktiivi artikli 5 lõike 2 sätete sisu ega ka laiendada selles ette nähtud erandite ja piirangute ulatust.
- 27 Peale selle tuleneb direktiivi 2001/29 põhjendusest 44, et liidu seadusandja tahe oli näha ette, et liikmesriigid võiksid selles direktiivis osutatud erandite ja piirangute kehtestamisel nende ulatust autoriõigustega kaitstud teoste ja muude objektide teatavate uute kasutusviiside puhul veelgi kärpida. Seevastu ei näinud nimetatud põhjendus ega direktiivi ükski muu säte liikmesriikide suhtes ette võimalust selliste erandite ja piirangute ulatust laiendada.
- 28 Täpsemini võivad liikmesriigid direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b alusel näha teose autorile kuuluvast reprodutseerimise ainuõigusest ette erandi, kui kõne all on mis tahes andmekandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik (edaspidi „isiklikuks tarbeks tehtud koopia erand”).
- 29 Tõsi, selle sätte sõnastuses ei ole reprodutseeritava teose allika seaduslikkuse või ebaseaduslikkuse kohta midagi otsesõnu sätestatud.

- 30 Seetõttu tuleb asuda nimetatud sätte sõnastust tõlgendama, kohaldades, nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 23 osutatud, kitsa tõlgendamise põhimõtet.
- 31 Selline tõlgendamine eeldab seda, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb mõista nii, et isiklikuks tarbeks tehtud koopia erand ei anna autoriõiguse omajatele alust tugineda oma ainuõigusele lubada või keelata reprodutseerimist isikutel, kes teevad nende teostest koopiaid isikliku kasutamise eesmärgil, kuid sellise tõlgendamisega on vastuolus nimetatud sätte mõtestamine nii, et see säte kohustab autoriõiguse omajaid peale asjaomase sõnaselgelt väljendatud piirangu leppima oma õiguste rikkumistega, mis võivad isiklikuks tarbeks koopiatega tegemisega kaasneda.
- 32 Sellist järeldust kinnitavad pealegi nii direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b kontekst kui ka selle sätte eesmärgid.
- 33 Selles osas tuleneb esiteks direktiivi 2001/29 põhjendusest 32, et artiklis 5 nimetatud erandite loetelu peab tagama tasakaalu liikmesriikide õigustavade ja siseturu toimimise vahel.
- 34 Sellest tuleneb, et liikmesriikidel on õigus vastavalt oma õigustavadele kehtestada direktiivi artiklis 5 ette nähtud erandid või jätta need kehtestamata, kuid kui sellise erandi kehtestamise valik on tehtud, peab seda kohaldama ühetaoliselt, nii et sellega ei ohustataks direktiivi 2001/29 eesmärgi, milleks on siseturu toimimine, saavutamist.
- 35 Kui liikmesriikidel oleks õigus võtta vastu või jätta vastu võtmata õigusnorm, mis võimaldab isiklikuks tarbeks reprodutseerimist ka ebaseaduslikust allikast, siis kujutaks see ilmselgelt endast siseturu toimimisele ohtu.
- 36 Teiseks tuleneb direktiivi põhjendusest 22, et kultuuri levitamise kaitse eesmärki ei või saavutada õiguste rangest kaitsest loobumise või võlts- ja piraattoodete ebaseadusliku levitamisega leppimise kaudu.
- 37 Seega ei saa leppida siseriikliku õigusnormiga, milles ei ole tehtud vahet seaduslikust allikast isiklikuks tarbeks tehtud koopiatega ja selliste koopiatega, mis on tehtud võlts- või piraattoodetest.
- 38 Lisaks võib sellise siseriikliku õigusnormi kohaldamine, mis, nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui seda tehakse ebaseaduslikust allikast, olla vastuolus teatavate direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 5 seatud tingimustega.
- 39 Esiteks julgustaks nõustumine sellega, et niisuguseid reproduktioone võib teha ebaseaduslikust allikast, teoste võlts- või piraatkoopiatega levitamist, vähendades sellega paratamatult ka kaitstud teoste müügi või nendega seotud muude seaduslike tehingute arvu, kahjustades nii teoste tavapärasest kasutamist.
- 40 Teiseks võib sellise siseriikliku õigusnormi kohaldamine käesoleva kohtuasja punktis 31 tehtud järeldust arvestades mõjutada põhjendamatult autoriõiguse omajate huve.
- 41 Sellest järeldub, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole hõlmatud ebaseaduslikust allikast isiklikuks tarbeks tehtud koopiaid.
- 42 Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikega 5 seoses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada ka seda, kas sellise siseriikliku õigusnormi liidu õigusega kooskõla hindamisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleb arvestada asjaoluga, et tehnilisi meetmeid direktiivi artikli 6 tähenduses, millele direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b viidatakse, ei ole asjaomase õigusnormi rakendumise ajal (veel) olemas.

- 43 Selles osas on Euroopa Kohus juba sedastanud, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b viidatud tehniliste meetmete eesmärk on piirata toiminguid, milleks puudub õiguste omaja luba, see tähendab tagada selle sätte õige kohaldamine ning sel viisil hoida ära toimingud, mis ei vasta selle sättega ette nähtud rangetele tingimustele (vt selle kohta kohtuotsus VG Wort jt, C-457/11-C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 51).
- 44 Pealegi, kuna isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi kehtestavad ning loa sellise kopeerimise eesmärgil teoste ja muude kaitstud objektide kasutamiseks annavad liikmesriigid, mitte õiguste omajad, siis on selle liikmesriigi ülesanne, kes on seda erandit ette nähes andnud loa isiklikuks tarbeks kopeerimiseks, tagada kõnealuse erandi õige kohaldamine ja nii vähendada toiminguid, milleks õiguste omaja ei ole luba andnud (selle kohta kohtuotsus VG Wort jt, EU:C:2013:426, punktid 52 ja 53).
- 45 Käesoleva kohtuotsuse punktidest 39 ja 40 järeldub aga, et selline siseriiklik õigusnorm, nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, mis ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast, ei taga isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi õiget kohaldamist. Asjaolu, et ei ole ühtki kohaldatavat tehnilist meetet sellise ebaseadusliku isiklikuks tarbeks kopeerimise vastu võitlemiseks, ei sea seda järeldust kahtluse alla.
- 46 Sellest tuleneb, et sellise siseriikliku õigusnormi liidu õigusega kooskõla hindamisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei ole vaja arvestada asjaoluga, et tehnilisi meetmeid direktiivi 2001/29 artikli 6 tähenduses, millele viidatakse direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b, ei ole (veel) olemas.
- 47 Lõpuks ei sea järeldust, millele Euroopa Kohus käesoleva kohtuotsuse punktis 41 jõudis, kahtluse alla direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis b esitatud „õiglase hüvitise” tingimus.
- 48 Sellega seoses tuleb esiteks meenutada, et vastavalt sellele sättele on liikmesriigid, kes on sätestanud isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise suhtes siseriiklikus õiguses erandi, kohustatud ette nägema õiguste omajatele „õiglase hüvitise” maksmise.
- 49 Samuti tuleb meenutada, et selle sätte tõlgendus, mille kohaselt saavad liikmesriigid, kes on kehtestanud liidu õiguses sätestatud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi, mille põhielement kõnealuse direktiivi põhjenduste 35 ja 38 kohaselt on mõiste „õiglane hüvitis”, kõnealuse erandi tingimused, mis võivad liikmesriigiti erineda, seosetult ning ühtlustamata viisil täpsustada, oleks vastuolus kõnealuse direktiivi eesmärgiga, milleks on ühtlustada infoühiskonnas autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavaid aspekte ning välistada siseturul liimesriikide õigusnormide erinevusest tingitud konkurentsimoonutused (vt selle kohta kohtuotsus Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punktid 35 ja 36).
- 50 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika põhjal on sellise hüvitise eesmärk hüvitada autorile tema kaitstud teosest ilma tema nõusolekuta isiklikuks tarbeks koopia tegemine, mistõttu seda tuleb käsitleda kui vastutasu isiklikuks tarbeks loata reprodutseerimise tõttu autorile tekkinud kahju eest (vt selle kohta kohtuotsus Padawan, EU:C:2010:620, punktid 30, 39 ja 40).
- 51 Seega peab põhimõtteliselt kahju tekitanud isik, see tähendab isik, kes reprodutseerib kaitstud teost isiklikuks tarbeks ilma õiguse omajalt eelnevalt luba küsimata, heastama tekitatud kahju, rahastades õiguse omajale makstavat hüvitist (vt selle kohta kohtuotsused Padawan, EU:C:2010:620, punkt 45 ja Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, punkt 26).
- 52 Euroopa Kohus on siiski möönnud, et arvestades sellise õiglase hüvitise süsteemiga seonduvaid praktilisi raskusi, võivad liikmesriigid õiglase hüvitise rahastamiseks kehtestada tasu, mida ei pea maksma vahetult asjaomased üksikisikud, vaid need, kes saavad selle tasu summa arvata seadmete, aparaatide ja andmekandjate kättesaadavaks tegemise või reprodutseerimisteenuse osutamise hinna

hulka, nii et asjaomase tasu maksab lõppastmes eraisikust kasutaja, kes tasub vastava hinna (vt selle kohta kohtuotsused Padawan, EU:C:2010:620, punktid 46 ja 48, ning Stichting de Thuis kopie, EU:C:2011:397, punktid 27 ja 28).

- 53 Teiseks ilmneb direktiivi 2001/29 põhjendusest 31, et asjaomase liikmesriigi kehtestatud tasusüsteem peab tagama ühelt poolt autorite kui õiglase hüvitise saajate ja teiselt poolt kaitstud objektide kasutajate õiguste ja huvide õiglase tasakaalu.
- 54 Kuid selline isiklikuks tarbeks kopeerimise tasu süsteem, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis ei erista tasu saajate õiglase hüvitise arvutamisel olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast, ei taga eelmises punktis osutatud õiglast tasakaalu.
- 55 Sellises süsteemis arvutatakse põhjustatud kahju ja seega tasu saajatele makstava õiglase hüvitise summa nii seaduslikust allikast kui ka ebaseaduslikust allikast isiklikuks tarbeks kopeerimisega autoritele põhjustatud kahju kriteeriumi alusel. Nii arvutatav summa kajastub seejärel lõppastmes hindades, mida kaitstud objektide kasutajad maksavad asjaomaste isiklikuks tarbeks reprodutseerimist võimaldavate seadmete, aparatuuride ja andmekandjate omandamisel.
- 56 Nii pannakse hüvitamise kohustus kaudselt kõigile kasutajatele, kes omandavad sellised seadmed, aparatuurid ja andmekandjad, kuna makstes reprodutseerimise allika seaduslikkusest või ebaseaduslikkusest sõltumata asjaomase kindaks määratud tasu, aitavad nad paratamatult kaasa selle kahju hüvitamisele, mis on tekitatud ebaseaduslikust allikast isiklikuks tarbeks kopeerimisega, mis on direktiiviga 2001/29 keelatud, ning seega on jäetud nende kanda märkimisväärne täiendav kulu selle võimaluse säilitamiseks, et saaks teha direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b hõlmatud koopiaid isiklikuks tarbeks.
- 57 Selline olukord ei taga aga õiguste ja huvide õiglast tasakaalu ühelt poolt õiglase hüvitise saajate ja teiselt poolt asjaomaste kasutajate vahel.
- 58 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et liidu õigust, konkreetsemalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti b koostoimes selle artikli lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, mis ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast.

Kolmas küsimus

- 59 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/48 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav menetlusele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, milles õiglase hüvitise maksmiseks kohustatud isikud paluvad kohtul teha otsus õiglase hüvitise kogumise ja autoriõiguste omajatele jaotamise eest vastutava organisatsiooni kahjuks, kes vaidleb sellele nõudele vastu.
- 60 Olgu meenutatud, et direktiivi 2004/48 eesmärk on artiklist 1 nähtuvalt tagada intellektuaalomandi õiguste jõustamine selleks vajalike meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite jõustamisega liikmesriikides.
- 61 Euroopa Kohus on sedastanud, et direktiivi 2004/48 sätetega ei soovita reguleerida kõiki intellektuaalomandi õigustega seotud aspekte, vaid üksnes neid, mis on lahutamatult seotud esiteks nende õiguste jõustamisega ja teiseks nende õiguste rikkumisega, nähes intellektuaalomandi õiguste rikkumiste ennetamiseks, tõkestamiseks või heastamiseks ette kohustuse kehtestada tõhusad õiguskaitsevahendid (vt kohtuotsus Bericap Záródástechnikai, C-180/11, EU:C:2012:717, punkt 75).

- 62 Lisaks tuleneb direktiivi 2004/48 artikli 2 lõikest 1, et asjaomased sätted piirduvad nende erinevate õiguste jõustamise tagamisega, mis on intellektuaalomandi õigused omandanud isikutel, see tähendab selliste õiguste omajatel, ning neid sätteid ei saa tõlgendada nii, et nendega soovitakse reguleerida erinevaid meetmeid ja menetlusi, mida võivad kasutada isikud, kes ise ei ole selliste õiguste omajad, ja mis ei puuduta ainuüksi nende õiguste rikkumist (vt selle kohta kohtuotsus Bericap Záródástechnikai, EU:C:2012:717, punkt 77).
- 63 Niisugune menetlus aga, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis on seotud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi süsteemi ulatusega ning selle mõjuga õiglase hüvitise kogumisele ja selle jaotamisele, mille peavad vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktile b maksma tühjade andmekandjate importijad ja/või tootjad, ei ole algust saanud õiguse omajate esitatud hagist olemasoleva intellektuaalomandi õiguse rikkumiste ennetamiseks, tõkestamiseks või heastamiseks, vaid ettevõtjate esitatud hagist seoses nende tasutava õiglase hüvitisega.
- 64 Neil tingimustel ei kuulu direktiiv 2004/48 kohaldamisele.
- 65 Eelnimetatud asjaolusid arvesse võttes tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2004/48 tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav menetlusele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, milles õiglase hüvitise maksmiseks kohustatud isikud paluvad kohtul teha otsus õiglase hüvitise kogumise ja autoriõiguste omajatele jaotamise eest vastutava organisatsiooni kahjuks, kes vaidleb sellele nõudele vastu.

Kohtukulud

- 66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseks seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Liidu õigust, konkreetsemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 2 punkti b koostoimes selle artikli lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus siseriiklik õigusnorm nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, mis ei erista olukorda, kus isiklikuks tarbeks reprodutseerimine toimub seaduslikust allikast, sellest, kui see toimub ebaseaduslikust allikast.**
- 2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav menetlusele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, milles õiglase hüvitise maksmiseks kohustatud isikud paluvad kohtul teha otsus õiglase hüvitise kogumise ja autoriõiguste omajatele jaotamise eest vastutava organisatsiooni kahjuks, kes vaidleb sellele nõudele vastu.**

Allkirjad